

En reflexion om det svenska språkets eftersträvade homo-henitet

av José L Ramírez

Genusfrågan har blivit allt mer aktuell i olika sammanhang. Ett återkommande spörsmål handlar om det språkliga användandet av pronomen "hen", i stället för "han", när det inte handlar om maskulinum eller när genushänvisningen är obestämd. Detta problem finns inte i språk som har utvecklat ett helt neutralt pronomen för sådana situationer.

Jag är väldigt uppmärksam för konstiga språkvanor och anslöt mig direkt till detta ordbruk som blivit så pass etablerat att Svenska akademien tycks vara på väg att godkänna det. Det som emellertid förvånar mig är hur andra ordbruk, som är ännu värre härvidlag, inte tycks väcka någon uppmärksamhet hos alla dessa ivriga svenska språkvårdare.

Ta till exempel det neutrala J (d.v.s. genusmässigt dubbelsyftande) pronomen "man". Det har gått tjugo år sedan en feminist (vars namn jag inte kommer ihåg) ville skilja mellan "man" och "dam" ("Man kan inte göra så", respektive: "Dam kan inte göra så", t.ex.). Det blev inte så lyckat. Jag kände mig föranledd att framföra som alternativ att det skulle införas pronomen "kvinn", som motsvarighet till "man", när den åsyftade var av kvinnlig genus ("Kvinn kan inte ...")

Detta kan låta lite svårt att, utan vidare, acceptera. Men vad sägs om vissa uttryck som bygger på maskulinitet, typ adjektivet "bemannad". Varför ska alla tjänster vara "bemannade", även om de egentligen är "bekvinnade". Och varför ska man då behöva ersätta den vanliga benämningen "talesman" (för den som för talet i en fråga) med "talesperson" (som i mina öron låter lite otympligt).

Många onödigt genusmärkta vanliga uttryck får man svälja utan att reagera, men vad sägs om riksdagens "talman" som tilltalas av ledamöterna som "fru talman", när ämbetet bärs av en kvinna? Är inte groteskt och förlöjligande att vår politiskt främsta ledande institution - som redan har intagit pronomen "hen" i sin vokabulär och vänt sig vid ordet "talesperson" - inte kan se det motsägelsefullt löjliga i att kalla någon för "fru talman"?

Nåväl. Det är mycket man kan lägga märke till i det språknaiva vardagssvenska. Per Gahrton reagerade någon gång på vanan att tala om "etik och moral". Jag själv får ont i magen så fort någon talar om "den enskilde individen", som om en "in-divid" kunde vara något annat än ordagrant "en-skild". Även om man inte kan latinsk etymologi borde man kunna förstå att "dividera" och "skilja" är detsamma och att en in-divid är o-skiljaktig per definition. Då blir det ännu svårare att förstå att det grekiska ordet "a-tom" också betyder "o-delbar".